

Польова медицина Цісаря Небесного

ОЛЬГА МЕРЦ

26 ЧЕРВНЯ 2024

У католицькому середовищі побутує вислів «Церква — це польовий лазарет». Зазвичай так кажуть, маючи на увазі, що Церква — це не анклав ідеальних людей із бездоганним моральним життям, а притулок грішників, де вони можуть отримати зцілення своїх ран.

Мініатюра з «Біблії хрестоносців», середина XIII століття

Зізнаюся, мені він здавався типовою «побожною банальністю» — красивою образною фразою, яку багато хто повторює, але над справжнім сенсом якої мало хто замислюється. Та читаючи спогади Ернста Юнгера про Першу світову війну, я пригадала цей вислів — і відкрила його для себе по-новому.

Беручи активну участь у бойових діях, Юнгер був поранений загалом чотирнадцять разів. Це означає, що він із власного досвіду добре знав про всі етапи тогочасної медичної військової служби: санітарний окоп безпосередньо в зоні бойових дій, польовий лазарет неподалік від лінії фронту та військовий госпіталь у тилу. І хоча Юнгер не вдавався у філософствування, а лише описував перебування у лазаретах і госпіталях як частину свого воєнного досвіду, щось — можливо, сакральність числа три — спонукало мене до глибших роздумів.

Із духовного погляду, усе земне життя — це нескінченна війна. Сам Ісус говорив: «Царство Небесне здобувається силою; і ті, що вживають силу, силоміць беруть його» (Мт 11, 12). Ми воюємо з гріхом, яким заплямована наша природа, і ця боротьба триває аж до останнього подиху.

Однак війна — це не лише солдати і зброя. Жодна армія світу не можлива без медичної служби, без людей, у чиї обов'язки входить порятунок життів, іноді — ціною найвищої жертви: власного життя. Що ж тоді казати про війну між світлом і темрявою, водночас індивідуальну й есхатологічну, ставкою у якій є найдорожче: людська душа?

Санітарний окоп — це купіль нашого хрещення.

Санітарний окоп — це місце, де надають першу медичну допомогу. Це зроблений нашвидкуруч закапелок посеред хаосу, куди стягують тих, хто подає ознаки життя. Якщо ж говорити про духовний аспект, то аналогом санітарного окопу для нашої безсмертної душі є таїнство хрещення.

Ми приходимо у світ, вже несучи на собі первородний гріх — печатку, успадковану від гріха наших прабатьків. Вода хрещення змиває первородний гріх, змиває бруд і кров, якими вкрита душа, принесена з полів страждань і смерті, але не робить її довіку невразливою. Печать таїнства — це джгут, накладений, щоб ти не сплив кров'ю просто тут і зараз, але санітар, який наклав його тобі, не пообіцяє тобі, що тепер ти точно щасливо доживеш до старості. Купіль

хрещення як санітарний окоп — це шанс на життя, у даному випадку — на життя вічне; але ще не його гарантія. Довгою дорогою до лазарету з тобою може статися що завгодно.

Польовий лазарет — це момент нашої смерті.

Щомиті хтось на землі помирає, вирушаючи на Божий суд. Якби уявити такий собі «прикордонний пункт» між земним життям і потойбіччям, це могло би бути щось подібне до польового лазарету в час важких боїв: місце, сповнене водночас великої надії і великого відчаю. Місце з довгою низкою нош, на яких лежать люди з пораненнями різної тяжкості, вздовж яких іде той, від кого залежить їхня доля. Схиляється над ними — і виносить вердикт, який для когось неодмінно звучатиме як вирок.

У певному сенсі польовий лазарет — це найважча ланка ланцюга, адже тут лікар має ухвалити надскладне рішення. Грубо кажучи, йому доводиться приміряти на себе роль Бога, вирішуючи, хто житиме, а хто приречений, бо він не може врятувати кожного, хоч би як цього хотів. Цей моральний вибір дається непросто, бо людина — не Бог, і хай яка наша віра, природа нашіптує нам, що це неправильно, що не люди мають робити такі вибори.

Але Богові, що йде вздовж нош, на яких лежать поранені душі, не легше. Імовірно, Йому найважче, адже Він один знає всі наслідки цього рішення — й усвідомлює жах їхньої незворотності. Він не хоче загибелі навіть найзапеклішого грішника, але непомильно визначає, коли травма вже не сумісна з життям. Відмінність між солдатом, винесеним з окопу на Соммі, і душею, принесеною перед очі Господні, полягає у тому, що рани останньої — це, зрештою, наслідок її вільної волі. Тому в момент смерті над нами схиляється найкомпетентніший лікар, дивиться на наші рани — ті, що очима не побачиш, — і виносить вердикт: цей житиме, цього на операційний стіл, цей помер, а цього вже ніщо не врятує.

Операційний стіл Господній — місце великого болю, але без нього не буде зцілення. Як лікар, прагнучи врятувати життя, не має жалю до гангрени, так і Бог, прагнучи спасти душу, не має жалю до гріха. Люблячи грішника, але ненавидячи гріх, Він відтинає вражену гангреною гріха плоть, поки хвороба не пожерла цілий організм. Іноді відтяти доводиться чи не більшу частину тіла; та це свідчить не про його жорстокість, а про те, як глибоко у тіло в'ївся розпад; яку частину людини насправді складав її гріх.

Військовий госпіталь — це чистилище.

Ні, це ще не рай. Це теж місце страждань — місце фантомних болів на місці відсутніх кінцівок, бо якби шрами гріхів не боліли, то щира спокута була б неможливою. Це місце жаху, з яким людина дивиться у дзеркало на своє спотворене до невпізнаваності обличчя — а насправді, мабуть, уперше бачить себе такою, якою є насправді, і плаче над потворністю свого гріха. Це місце нападів паніки і безсонних ночей з нескінченним «що буде далі?», бо така вже людська природа: поки не вкладу пальців у рану — не повірю, а отже сумніви, ймовірно, жертимуть душу, аж поки вона не побачить перед собою сяйва Господнього трону.

Але водночас це місце надії. Сюди потрапляють ті, що не розсипалися попелом на полі битви, не померли на скривавлених ношах, коли лікар з болем у серці відвернувся в бік іншого пацієнта. Із дверей польового госпіталю, яким є чистилище, виходять блідими і змарнілими, зі свіжими швами й чистими перев'язками. Але ці душі знають, що «смерті не буде більше, ні скорботи, ні плачу, ні болю не буде більше, бо все попереднє минуло» (Одкр 21, 4).

«Поет війни» Ернст Юнгер був пацієнтом військової медичної служби одразу двох цісарів: земного і небесного. Переживши дві світові війни, пройшовши карколомним шляхом від військового-героя та натхненника консервативної революції до психонавта й фантаста, він примирився з Богом і возз'єднався з Католицькою Церквою, вже перетнувши межу сторіччя — віку, до якого переважна більшість людей просто не доживає. Скидається на те, що Бог для того стільки разів рятував смертну оболонку цього чоловіка, щоби зрештою вкласти його на своє власне лікарняне ліжко.

Шкода, що ми не прочитаємо мемуарів Юнгера про служіння в армії Цісаря Небесного — і про те, як насправді там влаштовано медичну службу. Однак є надія, що колись зможемо обговорити це особисто — там, далеко за порогом військового госпіталю.

